

Szeged fejlesztési programja.

Nagy idők nagy közgyűlésének egyik történelmi nevezetességű beszéde.

A DELMAGYARORSZÁG rendes vasárnapi krónikája, a SZEGEDRŐL — SZEGEDNEK ma kibővül és a szokásostól eltérő formát ölt. Oka ennek az, hogy olyan akta következik itt Szeged történetéből, amely nagyon érdekes, nagyon értékes és sok nagy tanulsággal szolgál éppen most, amikor a közigazgatási élet erős forrongásba kezd jönni.

Valahányszor Szegedre kerül egy közszereplésre hajló új ember és a város polgárainak jogába lépve, a fórumon szóhoz jut, rendszerint az a kifogás hangzik el ajkáról, hogy e nagy magyar városnak nincsen városfejlesztési programja és egyidejűleg ellátja a régi szegedi embereket jó tanácsokkal, hogy mi mindent kell felölelni egy nagy, fejlődő városnak a maga programjába.

Az utóbbi évtizedek alatt aztán így megsaporodtak a közszájon forgó városfejlesztési programok. Az új nemzedék ezen jelenségekből azt következtetheti, hogy Szegednek, az Alföld legnagyobb magyar gócpontjának csakugyan nincsen programja.

Ez tévedés. A régi generációhoz tartozó szegedi emberek tudják, hogy e város újjáépítésével egyidejű Szegednek programja is. Elmult már 32 éve annak, hogy a város programja megszületett. Nevezetesen esemény volt ez a város életében és azt hiszem, nem végeznek haszontalan munkát, ha elmondom az új generációnak, köztük az új szegedi embereknek az újjáépült Szeged programja keletkezésének történetét.

Vissza kell mennünk 1883. december 31. napjára. Ekkor szűnt meg a Szeged újjáépítésére rendelt királyi biztosi intézmény és ezen a napon tartott a város törvényhatósági bizottsága egy rendkívüli közgyűlést, hogy a kivételes hatalommal felruházott királyi biztos: borosjenői Tisza Lajos, a város közönségétől személyesen búcsúzhasson el.

A közgyűlést délelőtt 10 órára hívta egybe Pálffy Ferenc polgármester. A mostani új városháza nagy termében tartatott meg a közgyűlés. Pálffy Ferenc polgármester elnökölt, a tisztikar közül jelen voltak: Vass Pál főjegyző, Szluha Ágoston főkapitány, Veszelinovits Bazil, Szabados János, Csermelényi Iván, László Gyula tanácsnokok, Pálmay János, Endrényi Antal árvaszéki ülnökök, dr. Lázár György t. főügyész, Tóth Mihály főmérnök, Kelemen Kálmán közgyám, Koncz Antal levéltáros.

A törvényhatósági bizottsági tagok csaknem teljes számban jelentek meg.

Ezeneken felül a Szegeden székelő egyházi, katonai és világi hatóságok részéről jelen voltak: Kremminger Antal prépost, Thoma József ág. ev. lelkész, Varga Pál hely. hitv. lelkész, Görgei Kornél altábornagy, Georgievits György vezérőrnagy, Thyr Miksa lovag ezredes, Fehér Ipoly tankerületi főigazgató, André Frigyes kataszt. igazgató.

A karzatok zsufolásig tömve voltak díszes, előkelő közönséggel.

Pálffy Ferenc polgármester délelőtt 10 órakor pontosan elfoglalta az elnöki széket és a közgyűlést szép, emelkedett hangulatu beszéddel nyitotta meg. Bejelentette, hogy az 1879. évi XX. t.-c. hatálya a mai nappal lejár és Tisza Lajos kir. biztos ur ő nagyméltóságának ő császári és apostoli kir. felségétől e városnak újra alkotása iránt nyert rendkívüli küldetése a mai nappal megszűnik.

„Ő excellenciája — mondotta a polgármester — elhagyja e várost, távozni fog körünkből és az általa megkezdett nagy mű folytatása ránk marad.” Majd méltatván a királyi biztos érdemeit, elhatározta a közgyűlés, hogy a királyi biztos urat küldöttség útján kéri fel a közgyűlés előtt leendő megjelenésre és búcsúvételének megtételére.

A küldöttség tagjai voltak: Szabados János tanácsnok elnöklété alatt dr. Magyar János, dr. Rósa Izsó, Babarczy József, Olt-

ványi Pál, Balogh János, Kovács Albert, Zsótér Andor, Tombácz Mihály, Reizner János, Csorvay Nándor, Weiner Miksa, Juhász György, Börcsök Ignác és Szemmáry József bizottsági tagok.

Néhány perc múlva a küldöttség kíséretében, az egész közgyűlés és a karzatok díszes közönségének lelkes éljenzése és tüntető tapsai között belépett a terembe a királyi biztos: Tisza Lajos s az elnöki szék mellett megállva, elmondotta a szegedi emberek örökké emlékezetessé maradó búcsúszavait. Ezekben a búcsúszavakban van lefektetve Szeged város városfejlesztési programja:

— — — „Midőn ötödfél évvel ezelőtt mint királyi biztos először jelentem meg önök közt, az elfásult szenvedés néma közönye ílt az arcokon, melyekkel találkoztam. Majd bejárva, vagy jobban mondva behajózva a tért, amelyen néhány héttel azelőtt egy virágzó városban pezsgett az élet, — romok között siri csend vett körül. A kép dermesztő, lehangozó volt. Szívem elszorult, szemeim önkéntelenül megnedvedtek; mint utolérhetetlen, megfoghatatlan bolygó lidérc tünt fel előttem a jövő. Közel voltam ahhoz, hogy kétségbe essem feladatom megoldásának lehetősége felől. De föntartott a hit Istenben, a bízalom a magyar jellem szívósságában.

Dologhoz láttam.

Tisztelt Közgyűlés! Amnyira megszoktam már itt Szegedem nem csak azt látni, ami van, de kutatni, hogy mi mindennek kell létrejönni és már évekkkel előre látni azt is, amit rajtam kívül más talán meg nem is láthat, ami még csak lesz, — hogy ezuttal is szemem elé tudom állítani Szegednek képét, úgy, amint az évek múlva fog kinézni akkor, mikor már mindazon tényező, melynek alapja most is meg van, kifejlődve fog ott lenni.

Szeged akkor már senki által kétségbe nem vonhatólag az országnak második, az Alföldnek pedig első városa, nemcsak népességre és kiterjedésre, de tekintélyre és befolyásra is. Központ, amelybe összefutnak az állami közigazgatás egyes ágainak száalai az Alföld nagy vidékéről. Gyűpontja a tudományos műveltségnek, a szellemi haladásnak, forrás, melyhez tódul az egész alföld ifjúsága, hogy tudomány-szomját oltihassa, hogy elsajátítsa magának a magasabbfokú magyar műveltséget és aztán mint annak apostola széledjen el a különböző életpályákra az országban.

Gócpontja az alföldi kereskedelmi forgalomnak és iparnak, hol a mezőgazdaságnak, vasutakon, folyókon és tengeren szállított nyers terményei megállapodnak, hogy első átdolgozásukat itt nyerve, mint félkésztermények és iparcikkek folytassák útjukat a világpiacokra.

A szellemi élet kellékei és a becsületes munka által való vagyonszerzés feltételei mellett a kényelmes életmód követel-

ményei, valamint az életet fűszerező nemesebb szórakozások szintén föltalálhatók benne.

Már távolból láthatók a körtöltésnek lombkoszoru övezte bástyaszerű gyűrűjéből, az általa nyújtott biztonság érzetében kiemelkedő sugár tornyok, középületek, kupolás paloták s a magas gyárkémények serege. Széles, jól kövezett, tisztán tartott fásoros utcák díszes, lakályos házak által szegélyezve szelik át a várost minden irányban; a folyó, melynek partjain helyezkedett el, a tágas közterek és sétányok, a teljesen kifejtett vízvezeték és csatorna hálózat, a legegészségesebb tartózkodási helyek egyikévé teszik azt.

És a palotasorokat nem környékezik itt, mint legtöbb városban, szennyes, kuszált külvárosok nyomorgó népséggel. Itt ugyan azon rendszer van keresztülhívve, mindegyik az egyöntetű, rendes utcák, takaros, egészséges lakházakkal, egész a város végéig vonulnak. Csak a lakházak kisebb méretei és a telkek nagyobb kiterjedése jelzik, hogy itt már nem annyira a nagyvárosias jellegű, mint inkább mezőgazdasággal foglalkozó polgárság helyezkedett el, az életmódjának megfelelő kényelemmel.

És e keretben él, mozog minden. A minden izében magyar polgárság kebelében az istentisztelet a hitfelekezeti és nemzeti türelemmel párosul.

Itt e teremben a haza és e város jólétére irányzott tanácskozásokat emelkedett közszellem vezérli.

E székepületben a rendszeres munka, a tudományos intézetekben az ismeretek után való buvázkodás, a gyárakban és műhelyekben a szakszerű szorgalom, a tanácsokon az adás-vevés pezsgő forgalma mellett a rend és tisztaság és a házakban az ősi vendégszeretet honol. Nem kérdés az, hogy valaki mily szertartás szerint tiszteli az Istenét, vagy mily nyelven szóval meg először, csak tisztelje Istenét, legyen hű polgára ez áldott magyar hazának: és itt tárt karokkal fogadják.

Mindez elsoroltak folytán széles körben nagy vonzerőt gyakorol a város egész környezetére, mely lassankint hozzá simul. Most már nem kell attól tartani, hogy — mint régebben — a Szegeden szerzett vagyon más városba vándoroljon, hogy tulajdonosa élvezhesse. Ellenkezőleg, most már arra is van eset, hogy másutt szerzett vagyon ide telepedik le megpihenni.

Szóval az a Szeged, mely most szemem előtt lebeg, elérte azon magaslatot, melyről minden irányban képes nagy nemzeti misszióját teljesíteni.

És ez, kedves barátaim, nem ábránd. Ez mindössze is egy kis ugrás az évszámokban. Csak idő és a szegedi polgárok erős akaratának, tapintatának és összetartásának kérdése.

Adjon a gondviselés Szegednek a jövő nemzedékben is oly hű, városunk javát annyira szívükön viselő polgárokat, mint amilyenek kezeibe én most a város jövőjét teszem és akkor mindez be fog így következni.

A királybiztos búcsúzó szavaiból ezek azok, amelyekben ragyogó színekkel s mélyreható bölcsességgel van körvonalazva Sze-